

Transporter och tillståndsprövning med fokus på klimatpåverkan

En vägledning för företag och verksamheter som har transporter till och från sin verksamhet.

Hur påverkas miljö, klimat och hälsa av transporter?

Det svenska transportsystemet är fortfarande kraftigt beroende av fossila bränslen och transporter är ett av de områden som står för det största utsläppet av växthusgaser. Utsläppen leder till en förstärkning av växthuseffekten vilket gör att jordens medeltemperatur stiger och klimatet förändras.

Transporter inom landet svarar för nästan en tredjedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser (2019).

Växthusgaserna i jordens atmosfär är en förutsättning för att temperaturen inte ska falla till långt under nollpunkten. Problemet är att människan under hela industrialiseringen grävt upp och förbränt stora mängder olja och kol vilket har lett till att koldioxidhalten i atmosfären ökat dramatiskt. Vid förbränning av kolhaltiga ämnen bildas koldioxid och gör att mängden växthusgaser i atmosfären ökar. Den största mängden växthusgaser som tillförs i atmosfären är just i form av koldioxid.

Lite förenklat kan man säga att om din verksamhet förbränner bibränslen så har dessa bränslen när de producerats tagit upp kol från luften som frigörs vid förbränningen och bidrar därmed i mindre omfattning till den globala uppvärmningen. Biobränslen kan däremot i större eller mindre grad bidra till global uppvärmning om det exempelvis använts olja när bränslet producerats. Därför är det viktigt att ha koll på att det bränsle som ersätter de fossila bränslena har bra klimatprestanda.

Transporter kopplat till er verksamhet

Som exempel kan transporter av material sett ur energiförbrukningssynpunkt från täkt till kund förbruka i storleksordningen samma energimängd som går åt då bergmaterial bryts och bereds på tåkten till exempelvis makadam. På liknande sätt står ofta transporter för en betydande del av verksamhetens totala miljöpåverkan och växthusgasutsläpp.

Tänk på detta när du planerar verksamheten

Här följer exempel på områden att undersöka och redovisa i samband med MKB och miljöprovning relaterat till transporter.

Verksamhetens lokalisering

Lokaliseringen av verksamheten bör vara lämplig och rimlig med avseende på de transporter som verksamheten kommer att generera. Man bör ta hänsyn till var produkterna bedöms användas och hur kringliggande vägnät är utformat. Dessutom bör man ha vägnätets omgivning och trafiksituation i åtanke.

Transportmedel

Det är önskvärt att använda så effektiva transportmedel som möjligt. Fundera kring val av trafikslag, fordonstyp, energieffektivitet och storlek. Man bör också kontrollera att fordonen är de bästa möjliga med hänsyn till effektivitet, ekonomi samt miljö- och klimatprestanda (till exempel Euroklass). Det kan handla om att använda moderna effektiva fordon, truckar och hjullastare som är anpassade efter verksamhetens behov och som drivs av förnyelsebar energi.

Finns möjligheten för personalen att åka kollektivt till och från arbetet och behöver det på något sätt underlättas? Behöver det utvecklas en resepolicy för tjänsteresor?

Upplägg och planering

Se över om det finns olika vägval till och från verksamheten som stör miljön mer eller mindre. Behöver transporter till och från verksamheten ske genom känsliga områden (djur-/naturområden, bostadsområden, känsliga kulturmiljöer)? Behöver tillfartsvägar anläggas eller förändras och vilka hänsyn är då relevanta att ta?

Hur arbetar verksamheten med att hålla transportlogistiken effektiv? Kan andelen tomkörning minskas och fyllnadsgraden i transporter ökas? Finns det system eller möjligheter för att hitta returlaster för de sträckor fordonen hade gått tomma? Finns det system för att samdistribuera till flera kunder om inte fordonen fylls helt till en

kund? Finns det möjlighet att variera fordonstorlekar så att så stor mängd fordon som möjligt går med hög fyllnadsgrad?

Behövs det bestämmelser kring specifika miljöåtgärder? Det kan röra sig om maxtid för tomgångskörning och hur detta följs upp för både egna fordon och andra aktörers fordon inom verksamhetsområdet.

Analys, rapportering och vidtagande åtgärder

Har verksamheten beräknat luftutsläpp och klimatutsläpp från verksamhetens både interna och externa transporter? Hur ser den fördelningen ut?

Styr verksamhetens transporter till tider som minskar trängsel i infrastrukturen?

Hur sker datainsamling och uppföljning av klimat- och miljöpåverkan och miljöprestanda?

Det är bra att göra en uppskattning av fördelningen av andelen utsläpp och energiförbrukning som kommer från egen transportverksamhet respektive från upphandlad och transporter i kundernas regi.

Hur stor energiförbrukning och utsläpp genererar transporter i förhållande till produktens livscykelemissioner?

Systematiskt miljöarbete

Efterfrågar verksamheten miljöprestanda från de som genomför transporter (egna/upphandlade/ i kunders regi)?

Arbetar man för att minska fordonens förbrukning genom bränslesnål körning eller likvärdiga metoder?

Hur informerar verksamheten anställda, kunder, leverantörer och samarbetspartners om hur de kan bidra till att minska miljö- och klimatpåverkan? Har verksamheten incitament för att påverka miljö- och energieffektiviteten i transportsystemet (prissättning, information, upphandling)? Här kan incitament vara rabatter, krav, öppettider, prioritering vid lastning, incitament för att undvika små transportvolymmer såsom personbil med släpvagn och istället erbjuda effektivare lösningar. Finns det system för att den som har uppnått en viss nivå gällande prestanda kan få fördelar – hanteras före i kön, differentierad prissättning eller andra förmåner? Finns möjligheten att sätta upp regler och ställa krav eller på annat sätt premiera exempelvis miljöklass på fordon, bränsle med lägre klimatavtryck, andra åtgärder för minskad miljö- och klimatbelastning?

- Har verksamheten mål uppsatta för att minska sin klimatpåverkan?
- Hur arbetar verksamheten med ständiga förbättringar med att systematiskt öka kraven/prestanda i systemet kopplat till miljö och energieffektivisering?
- Finns det ett verksamhetsledningssystem som hanterar miljö?
- Hur ser verksamhetens tillgång ut till miljökompetens, kopplat till transporter?
- Hur sker kontinuerlig uppföljning och rapportering av miljöpåverkan från internt transporter och transporter av varor och tjänster ut och in från verksamheten?
- Hur organiseras förbättringsarbetet kopplat till transporter?

Hur arbetar er verksamhet med ständiga miljöförbättringar?

Fundera över vilka områden som påverkar klimat och miljö mest och vilka de mest betydande miljöaspekterna är. Använd frågorna i det förra avsnittet. Fundera sedan på vad som kan förbättras och fokusera på områden där ni ser stor nytta. Effektiviseringar som sparar energi ger ofta även positiva ekonomiska effekter och en kvalitativ och genomtänkt process bidrar ofta till att minska miljöpåverkan.

Vad kan göras?

Nedan listas ett antal exempel på åtgärder som kan göras eller angreppssätt för att hitta de områden som just ni behöver fokusera på.

Systematiskt miljö- / klimatarbete

- Gör en beskrivning av de interna respektive externa transporternas miljöpåverkan.
- Beskriv vilka åtgärder som kan vidtas av verksamheten, transportör och slutkund för att reducera transporternas miljöpåverkan.
- Inkludera incitament för klimateffektiva transporter vid inköp/upphandling av transporter.
- Sätt upp kvantifierade mål för ert arbete med att reducera de interna och externa transporternas miljöpåverkan. Målen kan gärna relateras till nationella mål inom respektive område.

Produkt-/tjänsteerbjudande

Det finns stora möjligheter att påverka klimatpåverkan från den egna verksamhetens produkter och tjänster. Vad som är effektivt varierar med vilken verksamhet som bedrivs och den egna verksamhetens förutsättningar. Men det kan handla om att möjliggöra att transporter sker vid tider så att trängsel

i närområdet kan undvikas genom information, planering, anpassning av öppettider för in- respektive utleveranser eller liknande. Det kan handla om hur produkter erbjuds eller förpackas och på vilket sätt kunder och leverantörer kan hämta respektive leverera.

- **Verksamheten kan inkludera klimatneutral transport i sitt erbjudande.**
- **Verksamheten kan använda och erbjuda klimatanpassat bränsle.**
- **Verksamheten kan sätta ett utsläppstak inkluderande externa transporter. Detta skapar incitament att påverka såväl egna, avtalade som externa transportlösningar av utlevererat material.**

Teknik och logistik

För vissa segment och verksamheter kan det vara intressant att även kunna leverera ut respektive få material levererat in i större mängder med exempelvis järnväg eller fartyg. Det kan i vissa fall även vara relevant att undersöka användning av enhetslastupplägg som containers, växelflak och semitrailers för att möjliggöra att senare/tidigare delar av transportkedjan kan ske med klimateffektivare transportmedel som fartyg eller järnväg.

Sök om möjligt samlastningsmöjligheter med intelligande verksamheter om transporter till och från den egna verksamheten inte fyller hela fordon.

Att ha ett bra dataunderlag kring transporterna kan också underlätta inom andra områden än klimat- och miljöarbetet. Kanske bör ni som verksamhet registrera vid vilken position/ adress varje avgående transport kommer att lossa materialet. Om möjligt kan även uppgift om fordonets lastkapacitet och driftsdata (motortyp, bränsletyp etc.) samlas in. Denna information kan användas till förbättringsarbetet, vid marknadsundersökning och ligga till grund för rapportering av externa transporters miljöprestanda.

Lycka till med klimat- och miljöarbetet!

